

Mottagare: Riksdagens social- och hälsovårdsutskott

Ärende: RP 241/2020 rd Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av välfärdsområden och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården och räddningsväsendet samt till lämnande av underrättelse enligt artiklarna 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse.

Hänvisning: Skriftligt yttrande inför social- och hälsovårdsutskottets sakkunnighörande 5.3.2021.

YTTRANDE

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (SAMS) tackar för inbjudan till social- och hälsovårdsutskottets hörande. I enlighet med förbundets uppdrag tar vi ställning till frågor som berör rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och psykisk ohälsa som har svenska som modersmål.

Allmänt

De svenskspråkiga personerna som har en funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa är till antalet ca. 45 000. De här människorna lever främst på åtta av de i reformen föreslagna välfärdsområdena. I nuläget finns det betydande utmaningar i tillgången till svenskspråkiga social- och hälsovårdstjänster. Utbudet och tillgången varierar stort mellan de olika delarna i Svenskfinland. Brister i servicen på svenska finns inom social- och hälsovården såväl på basnivå som på specialiserad nivå. Det största problemet är att det inte finns tillräckligt med svenskspråkig personal. För att lösa detta krävs utbildnings- och arbetskraftspolitiska åtgärder.

Svensk service bör utvecklas parallellt med den finska servicen

Den svenskspråkiga befolkningens andel är liten i de flesta av de tvåspråkiga välfärdsområdena. Därför behövs särskilda åtgärder för att skapa bästa möjliga förutsättningar för att ordna en likvärdig social- och hälsovård på finska och svenska.

Utvecklingen av service och tjänster byggs vanligtvis upp för den finskspråkiga befolkningen på finska. Då beaktas inte i utvecklingen av de svenska särdragen och de svenskspråkiga behoven i servicen och tjänsterna. Att den svenska servicen byggs upp i efterhand leder ofta till

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingfors
Medelhavsgatan 14A
00220 Helsingfors

Vasa
Rådhusgatan 23
65100 Vasa

samsnet.fi
facebook.com/SAMSRf
instagram.com/sams_rf

oändamålsenliga lösningar samtidigt som den svenska servicen inte utvecklas i samma takt som den finskspråkiga. Social- och hälsovårnsreformen är en betydelsefull reform där man fokuserar på utvecklandet av social- och hälsovårdscentralerna. För att skapa god service och enhetliga servicekedjor på svenska bör den svenska servicen planeras och byggas upp parallellt med den finskspråkiga från första början. Annars försätts den svenskspråkiga befolkningen i en ofördelaktig ställning.

Samarbetsavtalen mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena

Det finns goda förutsättningar att samarbetsavtalen mellan de tvåspråkiga landskapen kommer att trygga fungerande svensk service. På de områden där man inte lyckas producera svenskspråkiga tjänster är det nödvändigt att kunna avtala om samarbete med andra välfärdsområden som producerar svenskspråkiga tjänster. Hur samarbetsavtalen fungerar i praktiken är inte tillräckligt klart ännu. Det är fundamentalt att samarbetsavtalen görs grundligt och att avtalsstrukturen är ändamålsenlig. Därför vore det viktigt att avtalsstrukturen skulle preciseras ytterligare. Det måste även reserveras tillräckliga resurser för genomförandet av samordnandet av avtalen.

SAMS anser att modellen med samarbetsavtal tryggar rättigheterna för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Vi anser att den föreslagna upplösningen av samkommunen Kårkulla är bra och i enlighet med FN:s konvention om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och dess bestämmelse om att service inte får bygga på diagnoser. Även den nya funktionshindersservicelagen som är under beredning bygger på denna princip.

Specialgrupperna behöver lokal basservice på svenska

Den svenskspråkiga befolkningen har rätt att få god service på det egna modersmålet. Det ska alltså finnas fungerande vårdkedjor på svenska i de tvåspråkiga välfärdsområdena. Specialgrupperna behöver förutom specialiserad service också lokal basservice på svenska. Därför måste den svenska basservicen finnas tillgänglig på lokalnivå. Det här garanterar fungerande svenskspråkiga vårdkedjor.

Mentalvårdstjänster med låg tröskel

Det råder stor ojämlikhet och regionala skillnader i tillgängligheten till mentalvårdstjänster på svenska. Tillgången till lågtröskeltjänster och kvaliteten på mentalhälsotjänster bör tryggas på även på svenska i det nya systemet. Tidiga insatser i rätt skede förhindrar att problemen ackumuleras och att måendet hos människor försämras. Därför bör stödtjänster med låg tröskel finnas tillgängliga

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingfors
Medelhavsgatan 14A
00220 Helsingfors

Vasa
Rådhusgatan 23
65100 Vasa

samsnet.fi
facebook.com/SAMSRf
instagram.com/sams_rf

inom bashälsovården. Lätt tillgängliga tjänster inom basservicen minskar även kostnaderna för specialhälsovården.

Nationalspråksnämnderna

I och med den nya uppdelningen i välfärdsområden kommer den svenskspråkiga befolkningens mängd minska relativt i de flesta välfärdsområden. Därför behöver nationalspråksnämndernas mandat förstärkas för att garantera svenskspråkig service i välfärdsområdena. För att nämnden ska kunna fullfölja de uppgifter som föreslås, bör den ha verklig insyn i vårdlandskapets verksamhet, faktiska möjligheter att påverka vårdlandskapets beslutsfattande och i synnerhet tillräckliga tjänstemannaresurser.

Tillgängliga digitala lösningar

Digitalisering kan ge goda lösningar för den svenska servicen så länge språkaspekten i planeringen beaktas. De digitala tjänsterna måste fungera väl på svenska och de bör utvecklas parallellt med de finskspråkiga digitala lösningarna. Samtidigt ska man hålla i minnet att digitala lösningar inte fungerar för alla. Det måste finnas alternativa lösningar på svenska för de personer som inte av olika anledningar kan eller förmår använda sig av de digitala lösningarna.

Avslutningsvis

Genom att organisera planeringen väl och genom att beakta språkaspekten genast från början kan en god nivå på service och tjänster på svenska tryggas såväl inom den specialiserade vården som inom bashälso- och socialvården. När social- och hälsovårdscentralerna byggs upp bör man försäkra att servicen skapas på ett sätt som tryggar de språkliga rättigheterna för den svenskspråkiga befolkningen.

Nina af Hällström

Marica Nordman

Verksamhetsledare

Juridiskt ombud

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingfors
Medelhavsgatan 14A
00220 Helsingfors

Vasa
Rådhusgatan 23
65100 Vasa

samsnet.fi
facebook.com/SAMSRf
instagram.com/sams_rf